

גידול חמאיות *Pinguicula*

הקדמה

משפחת החמאיות מהווה את אחת המשפחות המעניינות מבין הצמחים הטורפים, המשפחה כוללת למעלה ממאה סוגים במגוון צורות, עלים, גדלים ופרחים. שיטת הלכידה הינה הדבקה על משטח העלים העליון (יש כמה שההדבקה בשני צידי העלה) בעקבות הידבקותו של החרק ותנועתו על גבי העלה מפריש זה אנזימי עיכול ותוצריו נספגים בעלה ומועברים לכל חלקי הצמח. הפריחה מרהיבה בצבעים ביניהם פרחים סגולים, ורודים, אדומים, צהובים ועוד, חלקו האחורי של הפרח כולל עוקץ ארוך המאפשר לרפרפים בעלי חזק ארוך ליהנות מהצוף ובה בעת להאביקם, הצמחים פורחים 2-3 בשנה ומספר עמודי הפריחה יכול להיות גדול.

בין החמאיות יש כ-20 סוגים הגדלים באירופה ובצפון אמריקה חמאיות אלו מאופיינות בתרדמת חורף כאשר לקראתו הן מפתחות פקעי התחדשות (bud,hibernacula) שיתפתחו לצמח חדש עם תום החורף. יתרת הסוגים מאפיינת את האזור הקריבי ומכסיקו ביניהן יש המקטינות את קצב גידולן בחורף אך מרביתן צומחות כל השנה, חמאיות אלו ומיני הכלאיים שלהן מתאימות יותר לחובבים ולגידול ביתי. מאמר זה מתייחס בעיקר לחמאיות ממקסיקו ומהאזור הקריבי המכונות גם חמאיות האזור הטרופי.

מצעי גידול חמאיות טרופיות

הכרת תנאי הגידול בטבע יכולה לסייע רבות למגדל המתחיל והמתקדם וככל שיתקרב לתנאים אלו יצליח יותר בגידולן לאורך שנים. במקורות שונים ניתן למצוא מתכונים למצעי גידול שונים שמקורם בניסיון שנרכש על ידי אותם מגדלים, אך יש להביא בחשבון גם את תנאי הגידול שלהם, מיקומם הגיאוגרפי ועוד.

שורשי הצמח הם בדרך כלל די שטחיים לא עמוקים ובנוסף די עדינים והכלל היסודי הוא שיש לאפשר להם מספיק אוויר לנשימה ואספקה מספקת של מים במרבית השנה ובעיקר לאורך כל תקופת הגדילה, בסוגים הנכנסים לתרדמה או המקטינים את קצב הגידול יש לתת אפשרות התייבשות של המצע.

מצע בסיסי לגידול חמאיות הטרופיות בתנאי טרריום או בהשקיה תחתית יהיה 60% כבול לא מועשר ו-40% פרלייט.

בעבר, בנוסף או במקום פרלייט השתמשתי בורמיקוליט, אך לאחר עיון בפרסומים מדעיים, מסתבר שיש הסתייגויות מהשימוש בורמיקוליט כשהחשש שהובע בהם היה כי החומר עלול להיות מסרטן הפסקתי כליל את השימוש בו. מצע לחמאיות בעלות תקופת מנוחה מצע זה לא מיועד לשימוש בהשקיה תחתית אלא עילית והרכבו ביחידות נפח יהיה כדלקמן: 2 פרלייט, 1 ורמיקוליט או חלק נוסף פרלייט, 1 חול דק, 1 קווארץ, 1 טוף דק, 1 טוף גס ו-1 חרסית.

יש מגדלים הממליצים (אך אני מסתייג מהמלצה זו) להוסיף בשני סוגי המצע, מעט קומפוסט או אדמת עלי אלון, במקרה ובוחרים בתוספת זו יש לעקר אותה מחשב טפילים באמצעות מיקרו בייתי.

השקיה

כמו בכל הצמחים הטורפים ההשקיה תהיה אך ורק במים מזוקקים או מי גשם או מי עיבוי של מזגן. בתנאי הארץ מצאתי כי שיטת ההשקיה התחתית, עדיפה בהתחשב מתנאי לחות יחסית נמוכה, כאשר אנו זוכים לא אחת בימי שרב או כאשר הצמחים מוחזקים בחדר ממוזג והמזגן כידוע מייבש את האוויר בחדר. שיטה זו ברוב הסוגים תבטיח גדילה לאורך כל השנה ופריחה מספר פעמים בשנה. לסוגים הדורשים תקופת מנוחה יש להמעיט ההשקיה בחורף עד להתייבשות חלקית של המצע ורק אז לחזור להשקות עד לנגירה מתחתית העציץ. יש להקפיד שלא להרטיב את עלי החמאית.

לחות

רוב החמאיות הטרופיות גדולות באזורים גבוהים בהם במשך היום האזור מכוסה בערפילים, לכן, יש להקפיד על לחות גבוהה של לפחות 60% ביום ובלילה. חשוב להדגיש שיש לדאוג לתנועה של האוויר בייחוד כאשר הצמחים מוחזקים בחממה או בטרריום, תנועה של אוויר ניתן ליצור על ידי מאוורר, אוויר ללא תנועה הינו מרשם בטוח לפגיעה במחלות עלים עד לריקבון או להופעתם של מזיקים.

תקופת מנוחה

חלק ניכר של החמאיות בטבע נכנס לתקופת מנוחה במהלך החורף בה יורד עד מאד קצב הגידול. לא חייבים להכניסם למנוחה זו, אך מי שבוחר בכך, ימעט את ההשקעה בחודשים נובמבר עד מרץ, יביא את המצע להתייבשות חלקית וישמור את הצמחים בתנאי קור.

טמפרטורה

בתקופת המנוחה בחורף יש לשמור על טווח טמפרטורות בין 5 מעלות ל – 10 מעלות, חשוב לשמור בפני אפשרות חשיפה לתנאי קרה. במשך השנה הטמפרטורות המיטביות הינן בין 20 ל – 25 מעלות, כל עוד מקפידים על לחות גבוהה הצמחים לא יפגעו גם כשהטמפרטורה עולה ל – 40 מעלות ובלילה תהיה ירידה משמעותית בה. הפרשי טמפרטורה בין היום ללילה ישמחו את הצמחים. חשוב ביותר לשמור על הפער בטמפרטורה בין היום ללילה בייחוד בגידול בטרריום.

עוצמת האור

יש להישמר מחשיפה לשמש ישירה שתגרות לצריכות על העלים ופגיעה קשה בצמח עד המתתו. ניתן בהחלט לחשוף למעט שמש בשעות הבוקר או בשעות אחר הצהריים תוך הקפדה על הצללה בשאר השעות.

ניתן לגדל בהצלחה חמאיות בתנאי תאורה מלאכותית כאשר משתמשים בנורות פלורסנטיות המקרינות אור לבן. ניתן להשתמש בנורות פלורסנטיות רגילות או חסכוניות ועדיפות נורות T8 או T5 שמפיקות עוצמות אור גבוהות יותר אך עלותן גבוהה. יש כמובן להביא בחשבון גם את מרחק הנורות מהצמחים.

מיכלים

ניתן להשתמש בעציצי חרס או פלסטיק.

עציצי הפלסטיק שומרים טוב יותר על הלחות של המצע ואילו בעציצי החרס המצע מתייבש מהר יחסית.

עציצי הפלסטיק קיימים במגוון גדול יותר של גדלום וצורות כמו כן הם קלים יותר וזולים יותר.

מומלצים עציצי פלסטיק מרובעים לחסכון במקום עציצי 10 ס"מ מתאימים לסוגים הקטנים ועציצי 15 ס"מ מתאימים לסוגים הגדולים יותר או לאלו המפתחים מובה של צמחים.

עציצים לבנים מומלצים אך הם קשים יותר להשגה ונוטים להתלכלך עציצים שחורים לא הכי מומלצים בשל נטייתם לספוג חום ונמדדה תוספת של 5 מעלות למצע מעל טמפרטורת הסביבה, מה שיפגע בשורשי הצמח. הצבע לכן המועדף הינו הצבע החום.